

УДК 336

Завальна Д.О.¹, Набатова Ю.О.²

¹ студ. гр. ФЕУ-110м, НУ «Запорізька політехніка»

² канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА СТАН РИНКУ Ф'ЮЧЕРСНИХ УГОД В УКРАЇНІ

На сучасному етапі глобалізації тема розвитку ф'ючерсного ринку в Україні має велике значення тому, що розвиток цього ринку є одним з потенціальних шляхів залучення інвестицій для агропромислового комплексу та сировинного видобутку. В свою чергу за сприятливих умов валютний ф'ючерсний ринок має потенціал до збільшення обсягів грошового обігу. Удосконалення механізмів ринку дасть змогу поліпшити інвестиційний клімат країни

Сьогодні Україна може використовувати досвід біржової діяльності міжнародної ф'ючерсної торгівлі. Проблема постає в тому, що українські виробники у порівнянні з їхніми західними колегами оперують дуже незначними коштами. Також на міжнародних ф'ючерсних ринках не існують такі види угод, що притаманні нашому ринку і яких потребують вітчизняні підприємці.

Активній роботі на ринку термінових контрактів перешкоджає відсутність обґрунтованої законодавчої бази, яка відповідає б реальній економічній ситуації в Україні та загальноприйнятим у світовій практиці

поняттям і регулятивним механізмам, що діють на ринку деривативів, починаючи від самого тлумачення ф'ючерсного контракту до вирішення проблем мита й оподаткування.

В українському законодавстві цінними паперами визнаються лише такі похідні інструменти:

- опціони;
- ф'ючерсні контракти.

Ф'ючерсний контракт – це юридична угода щодо купівлі або продажу певного товару чи активу за заданою ціною у визначений час у майбутньому. Ф'ючерсні контракти стандартизовані за якістю та кількістю, щоб полегшити торгівлю на ф'ючерсній біржі. Покупець ф'ючерсного контракту бере на себе зобов'язання придбати базовий актив, коли закінчується термін дії ф'ючерсного контракту. Продавець ф'ючерсного контракту бере на себе зобов'язання надати базовий активна дату закінчення терміну дії [1].

На ринку діє дві категорії учасників, які використовують ф'ючерсні контракти: хеджери (організація, яка використовує ф'ючерсні контракти, щоб зафіксувати ціну конкретних товарів, які вона випускає/виготовляє для ведення свого бізнесу) та спекулянти. Виробники або покупці базового хеджування активів гарантують ціну, за якою реалізується або купується товар, тоді як портфоліо-менеджери(особа або група людей, відповідальних за інвестування активів взаємних, біржових або закритих фондів та управління поточною торгівлею портфелем) та трейдери можуть також робити ставку на рух цін базового активу за допомогою ф'ючерсів [1].

Наприклад, виробник нафти для її продажу використовує ф'ючерсні контракти, тобто фіксує ціну, за якою здійснюватиметься продаж, а потім доставляє нафту покупцеві, коли закінчується термін дії ф'ючерсного контракту.

Формально ф'ючерсні біржі є загальнодоступними, проте для проведення операцій необхідно знайти брокера, який погодився б працювати з даним клієнтом. Для українських учасників ринку пошук брокера може бути проблематичним. Більшість із них є новими учасниками для міжнародних ринків, які не мають кредитних рейтингів та відповідної репутації. Тому з українськими компаніями чи банками пов'язується вищий рівень ризику, ніж з іншими учасниками міжнародних ринків. З огляду на це брокер може вимагати підвищення рівня гарантованих внесків або наявності урядових гарантій, що значно збільшить фінансові витрати з проведення ф'ючерсних операцій.[2]

Уповільнений розвиток ф'ючерсного ринку в країні пов'язаний зі складними умовами становлення ринкової економіки України, відсутністю необхідної інфраструктури ф'ючерсної торгівлі, кваліфікованих кадрів біржовиків, економістів-біржовиків, здатних організувати біржову діяльність,

інфляцією, кризою виробництва. Головна причина, що заважає розвитку ф'ючерсної торгівлі в Україні — це слабкий розвиток самих ринкових відносин, ринкового середовища.[3]

Слаборозвинена інфраструктура ф'ючерсного ринку в нашій країні перешкоджає залученню у ф'ючерсну торгівлю тисяч підприємств, організацій і широких верств населення. На більшості українських підприємств і організацій немає фахівців, що мають необхідний рівень знань і розуміння важливості ф'ючерсної торгівлі. Як правило, на підприємствах і організаціях цілком відсутні кадри економістів-біржовиків. здатних брати участь у біржових справах.

В Україні впровадженням ф'ючерсних контрактів у біржовий оборот займаються багато біржових структур. В даний час розробляються ф'ючерсні контракти на продукцію нафтового профілю, кольорових металів, зерна та інших біржових товарів, а також на валюту. Українські біржі освоюють механізм ф'ючерсної торгівлі і створюють необхідні передумови для майбутнього розвитку ф'ючерсного ринку.

Первинний процес утворення діючого та ефективного ф'ючерсного ринку завершений. У порівнянні з міжнародним, розвиток українського сектору дуже скромний і зорієнтований на олігополістів.[4]

Для того щоб механізми ф'ючерсної торгівлі нарешті запрацювали на вітчизняному терені, необхідно докласти чимало організаційних і законодавчих зусиль, подолати багато хибних стереотипів і бар'єрів на шляху до мети. Найважливішою передумовою є розуміння сутності дії цих механізмів і засад їх ефективного функціонування й регулювання усіма причетними до такої важливої справи осіб.

Сьогодні наприклад на Аграрній біржі здійснюється підготовка до створення строкового ринку, який передбачає повноцінну роботу клірингового центру, ф'ючерсні контракти в національній грошовій одиниці, електронну платформу торгів та інші новації. Основна мета – впровадження внутрішнього ф'ючерсу, номінованого в національній валюті. Цей контракт буде орієнтовано на українських учасників біржового аграрного ринку. Згідно з прогнозами керівництва Аграрної біржі ф'ючерс має з'явитися на ринку через кілька років.

Для успішної реалізації цього проекту Аграрна біржа вже розпочала переговори з провідними консультантами і консалтинговими компаніями з питань розвитку біржового ринку, які мають колосальний досвід розвитку біржового ринку у світі. За оцінками експертів Аграрної біржі, дієвий біржовий майданчик дасть багато переваг для аграрної галузі і держави загалом. Наприклад, для сільгоспвиробника – можливість реалізовувати свою продукцію за ринковими цінами. На основі біржових механізмів сформується справедлива ціна, за якою здійснюватимуться й експортні операції.

Наслідком цих інструментів стане те, що аграрій матиме додаткові кошти, які він зможе використовувати для підвищення врожайності, розробки нових технологій, придбання техніки.

Підсумовуючи вище згадане, можна стверджувати що, внаслідок нестачі в Україні власних фінансових ресурсів суттєва їх частка залучається ззовні, тому виникають відповідні зобов'язання у валюті. У зв'язку з різкою девальвацією національної валюти виконання таких зобов'язань українськими компаніями може призвести (і вже призвело) до значного погіршення їх фінансового стану, а невиконання – до репутаційних ризиків і обмеження можливостей для подальшого залучення інвестицій. Тому активізація валютних ф'ючерсних операцій повинна забезпечити утримання стабільного курсу і поліпшення стану економіки.

У перспективі, за умови прийняття законопроектів за процедурою та функціонування приватних або державних бірж, можна сподіватися на це. Тим часом реальні обсяги торгів у фінансовому сегменті можемо прогнозувати тільки тоді, коли до нього будуть допущені банки. Слід розробити ефективну модель проведення Національним банком України політики регулювання ф'ючерсних операцій між банками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Futures Fundamentals: How The Market Works. URL: <https://www.investopedia.com/university/futures/futures2.asp>.
2. План проведення ф'ючерсних операцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
3. Джон К. Халл. Опціони, ф'ючерси та інші похідні фінансові інструменти // Options, Futures and Other Derivatives; пер. с англ. – М.: Вільямс, 2007. – С.1056.
4. Рязанова Н. С. Міжнародні фінанси: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2001. — 119 с.